

В. Ф. Смолянюк

Міжнародна безпека

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА – стан міжнародних відносин, що виключає порушення миру або створення реальних загроз безпеці народів у будь-якій формі; діяльність держав і міжнародних інститутів щодо підтримання такого стану; універсальна система механізмів, заходів і гарантій, сукупність яких виключає застосування сили. У сучас. світ. політиці досягнення задовіл. стану М. б. розглядають як одну з найважливіших функцій світ. співтовариства, основою якої є процеси роззброєння, зміцнення взаєморозуміння і взаєм. довіри між державами, своєчас. та ефектив. урегулювання конфліктів, що виникають. Згідно зі Статутом ООН гол. відповідальність за підтримку миру і М. б. покладено на Раду безпеки ООН, якій належить виключне право застосування санкцій проти агресора (див. Агресія). Рівень і стан М. б. визначають: характер глобал. проблем сучасності, загроз людству або окремим регіонам, захищеність зовн. кордонів і стан внутр. (нац.) безпеки держав. Як політ. явище макросоц. рівня питання М. б. актуальне для більшості країн міжнар. спільноти, оскільки прагнення до безпеки є мотивац. основою індивід. і груп. діяльності як окремої людини, так і всього людства. М. б. класифікують за масштабами забезпечення (нац., регіон., глобал.); за сферами забезпечення (у політ., соц., екон., військ., гуманітар. та ін. сферах); за суб'єкт. спрямованістю (безпека людини, суспільства, держави). Поряд із традиц. джерелами небезпеки (прагнення окремих країн до гегемонії, перевага у системах стратегіч. озброєнь, експансіонізм), рівень безпеки на сучас. етапі розвитку людства додатково визначають нові загрози: зростання локал. конфліктів, поширення міжнар. тероризму, розкрадання ядер. матеріалів і несанкціоноване розповсюдження ядер. технологій, утворення у деяких державах незакон. зброй. формувань, висока ймовірність застосування ними зброї масового ураження. Сучасна система М. б. ґрунтується на принципах заг. характеру та однакового рівня безпеки для всіх країн, незалежно від їхньої ролі на світ. арені; міжнар. співробітництва у вирішенні проблем безпеки та колектив. дій щодо усунення агресії і унеможливлення причин її виникнення; недостатності використання суто військ.-силових засобів підтримання миру; високої міри довіри у міжнар. стосунках, відкритості світ. політики; систем. характеру конструювання архітектури безпеки. Найважливіші елементи системи М. б.: наук. теорії безпеки, концепції, доктрини, програми досягнення її високого рівня; сукупність міждерж., держ., громад. організацій та

інститутів, спрямов. на підтримання миру; сили, засоби й матеріал. ресурси світ. співтовариства щодо усунення загроз і викликів, зміцнення безпеки на міжнар. рівні. Динам. зміна епох заг.-цивілізац. розвитку людства, об'єктивна необхідність переходу до нової міжнар. політики посилюють ненасильниць. чинники в структурі М. б. Необхідність переходу до нової системи М. б., що зумовлена фундам. геополіт. зрушеннями, стимулює поглиблення змісту і напрямів практ. об'єктивації нової глобал. системи безпеки – кооперативної, сутність якої визначають переговори та угоди про заг. цілі, норми, інститути, принципи і механізм врегулювання конфлікт. та кризових явищ і процесів. Система спіл. кооп. безпеки ґрунтується на довірі, засн. на відкритості, транспарентності та передбачуваності; співроб-ві й гарантіях; рівноправ. зайнятості. Ці принципи певною мірою втілено у діяльності наявних наддерж. структур, спрямов. на досягнення колектив. безпеки: ООН, ОБСЄ, ЄС, Ради Європи та низки регіон. об'єднань. Актуал. політ. проблемою кін. 20 – поч. 21 ст. стала дискусія щодо ефективності діяльності НАТО як суб'єкта формування і підтримання європ. безпеки. Система спіл. М. б. перебуває у процесі становлення, що потребує знач. зусиль і затрат протягом тривалого часу з боку всього світ. співтовариства.

Рекомендована література

1. Лісіцин Е. Про проблему колективної безпеки // Спостерігач. 1994. № 10;
2. Гаджиев К. С. Геополитика. Москва, 1997;
3. Клименко А. Ф. Международная безопасность и характер военных конфликтов будущего // Воен. мысль. 1997. № 1;
4. Ржевська В. С. Право держави на самооборону і міжнародна безпека. К., 2005;
5. Чехович Т. В. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами // Наук. вісн. Нац. академії внутр. справ. К., 2013. № 1;
6. Абрамов В. І., Ситник Г. П., Смолянчук В. Ф. Глобальна та національна безпека: Підруч. К., 2016.

Бібліографічний опис:

Міжнародна безпека / В. Ф. Смолянчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65124>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).